

kezd fordulni. Ehhez azonban több takarmányra van szüksége. E szükségletet a takarmánynövények, a rétek és legelők műtrágyázásával könnyen fedezhetjük. Réteink, lucernásaink, lóheréseink természetlaga legfeljebb 15-20 q széna kat. holdankint. Okoszerű műtrágyázással ez a mennyiség könnyen emelhető 25-30 és több q-ra. Nagy a rentabilitása a takarmányok műtrágyázásának, a jövedelem azonban még több, ha a terméshozadék az állatok útján való értéknövekedését is számításba vesszük. Műtrágyázva azonkívül könnyen állíthatunk elő annyi takarmányt, hogy a drága, külföldi értékanyagokat is nélkülözhetjük.

Mezőgazdaságunknak legelmaradottabb ágazata a legelő. Míg külföldön — igaz, hogy kedvezőbb klíma alatt — a legelők hízlalják a szarvasmarhát, addig nálunk a legeltetés legfeljebb egészségügyi, sőtának nevezhető, mert az állatok a kihajtással, takarmánykereséssel több energiát, több keményítőértéket

fogyasztanak, mint amennyit a legelők találhatnak. A legelőknek gondozása, feljavítása műtrágyával oly elsődrendű feladat, amit most már tovább halasztani nem lehet, ha „haszonállatokat” haszonnal akarunk tartani.

Fokozza még a műtrágyák jelentőségét a motor ténylegisége. A kiszorított igasállatok trágyája nemesak a városok kertgazdaságai-ban hiányzik, a falun sem mindenütt állították be haszonállatokat a feleslegessé vált igások helyébe. Pedig a jobb (motoros) talajművelés nagyobb terméseket eredményez, a nagyobb termés több tápanyagot von ki a talajból s mégis azt látjuk, hogy a gazdák többsége nem számol ezzel az elemi igazsággal.

Összefoglalva az eddig elmondottakat, látjuk a műtrágyák nagy világ- és nemzetgazdasági jelentőségét, látjuk, hogy ma a műtrágya nem egyszerű többtermelési eszköz, hanem jóval több annál: ma a műtrágyázás biztosítja csak a jövedelmező termelést.

Az állami ménésbirtokok

A mezőhegyesi m. kir. állami ménésbirtok.

Ujanád vármegyében, a Trianon utáni Magyarország délkeleti határán fekszik. A birtok 1700 táján került a kincstár tulajdonába és mint ú. n. kamarai birtokot állattenyésztéssel, főleg lótenyésztéssel foglalkozók bérelték. Ilyen bérlőtől vette át a kincstár 1785-ben. A ménésintézetet, illetve a mezőhegyesi katonai ménest II. József császár abból a célból alapította, hogy az országnak a gyakori háborúk folytán megfogyott és minőségileg is leromlott lóállománya megszorodjék és megjavuljon. A ménés szervezésére Csekonics József vértesszázados tervét fogadták el és ő lett a ménésintézet megszervezője és első parancsnoka. A ménés akkor a Bécsben székelt haditanács és a magyarországi hadparancsnokság fennhatósága alatt állott. A kiegyezés következtében a ménésintézet a magyar kormány tulajdonába került és ma is a m. kir. földművelésügyi minisztérium fennhatósága alatt áll.

A ménésbirtok teljesen sík területen, 100 m tengerszín feletti magasságban, egy tagban fekszik. Talaja termékeny, humozus, diluviári mélyrétegű löszvályog. Kiterjedése 29.870 kat. hold. Ebből

szántó	24.864 kat. hold,
erdő	1558 „ „
füvelő	926 „ „

a többi kert, füzes, út, árok, udvartér, épülethely stb. Főterményei: búza (4700 k. h.), árpa (2100 k. h.), zab (1800 k. h.), tengeri

(3400 k. h.), cukorrépa (3000 k. h.), kender (1400 k. h.). A szántóföldnek mintegy 33 százalékán különféle takarmánynövényeket termel és mesterséges váltórteket és legelőket tart fenn a ménés és a birtok nagy állatállományának ellátása céljából.

A birtokon lévő cukorgyár 1889-ben épült. Ennek következménye volt a cukorrépa-termelés bevezetése, illetve kiterjesztése, ezzel kapcsolatban a vetésforgók megváltoztatása, a mélyebb talajművelés, a műtrágyázás fokozása, egyszóval a gazdálkodás belterjesebbé válása.

A birtok mezőgazdasági jellegű kenderkészítő telepe 1893-ban létesített és hét év óta házi kezelésben van. A gyár egész évben üzemben van és állandóan mintegy 100 munkást foglalkoztat, míg az előkészítő munkálataikhoz, az áztatáshoz 60-70 munkás szükséges. A gyár az 1928/29. gazdasági évben 70.000 q nyers kenderkört dolgozott fel, amelyből 10.900 q tilolt szálkender és kóc származott.

A ménésbirtok malma, amelyet legújában a modern malomtechnikának és az egészségügyi követelményeknek megfelelően átalakították, csupán az alkalmazottak és munkások liszt- és őrléményszükségletét állítja elő.

Az időnként szükséges építkezések és állandó tatarozások indokoltá tették a téglagyár létesítését, amely évente mintegy 2 millió drb falitéglat és közel 1 millió drb egyéb téglát és cserepet állít elő. Az állati hullák értékesítése céljából úgynevezett digestor van a birtokon.

A gépek és különféle eszközök karbantartására, nemkülönben új munkák készítésére gépműhely szolgál. Ebben szakképzett iparosokat alkalmaz a birtok, akik a szükséges javításokon kívül új gépeket, kazánokat stb.

is készítenek. Van még a ménésbirtokon, a jégszükségletnek minden körülmények között való biztosíthatása céljából, jéggyár, pékműhely, mészárszék, kötélverő és zsákszővő üzem, fűrésztelep. A ménésbirtoknak külön gazdasági Nonius-ménese van, amelynek célja, hogy a birtokot megfelelő erős igaslovakkal ellássa. Az állomány 250 kanca, a megfelelő számú ménnel és ezek szaporulata. Meg kell említeni a magyar törzsgulyát, amely pótolhatatlan értéket képvisel. A szaporulaton kívül az állomány 150 tehén 9 törzsbikával. Újabbán bivalytenyésztet is van 31 tehénnel és 2 törzsbikával.

A telivér simmentali tenyésztetnek a háborúelőtti 1100-as tehénlétszámából a háború következményei folytán 900 darab elveszett, de ma a létszám már felszaporodott több, mint 600 tehénre, 15 törzsbikával és ezek szaporulatával. A birtok évente körülbelül 700 marhát, 3500 sertést és 700 ürüt hizlal. A talajművelést — a 9 kétlokomotívos gőzeke-készleten kívül — és egyéb igavonást több mint 400 ló, 1800 ökör és 100 bivaly végzi.

Bábolnai m. kir. állami ménésbirtok.

A ménésbirtok Komárom vármegye gesztesi járásában fekszik és Szapáry József gróftól 1790-ben vásárolta a kincstár. A birtokon elemi iskolát és római katolikus plébániát tart fenn a kincstár.

Kiterjedése 7023 kat. hold, ebből

5372 k. h. szántó.
500 „ füvelő
713 „ erdő stb.

Főterményei kalászosok, különféle mesterséges takarmányok, tengeri és burgonya.

Gőzmalma és téglagyára van, amelyek azonban csak a birtok szükségletére dolgoznak. Állati hulla feldolgozója is van. Igen neves a telivér simmentali tehenészet 250 tehénnel. Rambouillet juhászatának 400 anya- és mangalica sertésenyésztésének 90 koca a törzs-állománya.

Kisbéri m. kir. állami ménésbirtok.

A kisbéri ménésbirtok Komárom vármegye gesztesi és kisebb részben Veszprém vármegye direi járásában fekszik. A birtok eredetileg a gróf Batthyány-család tulajdona volt és az 1848/49-i szabadságharc után került a kincstár tulajdonába. A birtokot, élükön egy jószázigazgatóval, megfelelő számú gazdasági és egyéb tisztviselő kezeli. A birtok egy kórházat, élén egy orvossal és két iskolát tart fenn.

Kiterjedése 10924 kat. hold, amelyből

szántó	5924 k. hold
erdő	3287 „
füvelő, több mint	1000 „

Van 36 kat. hold szőlője is.

Főterményei az őszi és tavaszi kalászosok, tengeri, burgonya és a mesterséges takarmánynövények.

Van a birtoknak gőzmalma, téglagyára, tejmunkásképző iskolája.

Kisbéri állami ménés.

A ménés célja magasvérű nemes küllemű, amellet erősebb esontozatú angol félvér ménnek tenyésztése az országos lótenyésztés számára. Ezenkívül a ménés válogatott pedig-réjú belföldi, valamint importált külföldi angol telivér kancával angol telivér tenyésztést is folytat. Az angol telivér csikók éves korukban (rendszerint augusztusban) nyilvános árverésen az úgynevezett kisbéri feltételek mellett eladatnak, esetleg versenytálló tulajdonosnak bérbeadnak a versenyeken való kipróbálás végett. A kisbéri telivér ménés ivadéai versenypályáinkon számos klasszikus versenyt nyertek, így többek között Rabló (apja Sándor, anyja Ráma) első volt az 1929. évi Magyar Derbyben.

A ménés alapítása az 1853-ik évbe esik. Az angol telivér tenyésztés alapját Angliából behozott ménnek és kancák képezték. Az angol félvértenyésztés angol telivér, valamint arab ménekkel és angol félvér, arab, lipizzai kancákkal kezdődött, melyek részben a már fennálló állami ménesekből, részben behozatal, vagy vásárlás útján kerültek Kisbérre. A ménés fénykora leveledi Kozma Ferenc lótenyésztésünk újjáteremtőjének működése idejére esik, mikor is a kisbéri félvér ismert lett az egész világon és keresett cikk a külföldi piacokon.

A kisbéri ménésben kiváló eredménnyel szerepelt angol telivér ménnek közül különösen említésre méltó: Buccaneer, a világhíre szert tett Kisbér, Cambusean, a veretlen Kincsem apja, a francia származású Verneuil, mely különösen a félvér tenyésztésben ért el nagy sikereket, Gunnersbury, Doncaster, Bona Vista, Kozma. A jelenlegi lólétszám: 329 darab.

Mezőhegyesi állami ménés.

Lólétszám: 601 darab. A ménés célja az országos lótenyésztés részére a szükséges számú és minőségű fedező ménnek tenyésztése. A ménésben a három megállapodott tenyésztőrsnek megfelelően három anyaménés különböztetik meg és pedig: Nonius, Furioso-North Star (angol félvér) és Gidran.

A bábolnai állami ménés.

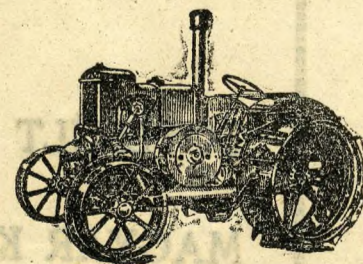
Lóállománya jelenleg 396 darab. A ménés célja a köztenyésztés részére arab telivér és arab félvér ménnek tenyésztése, melyek az országos lótenyésztésben mint regenerátorok egyöntetű alap elérésére és az állomány nemesítésére hivatottak. A telivérek úgy apai mint anyai ágon eredeti arab importok egyenes leszármazottai. A bábolnai ménés 1789-ben II. József alatt alapítottott, mint a mezőhegyesi ménés fiókja; 1806 óta önálló.

Ugyancsak Bábolnán van ideiglenesen elhelyezve az Erdélyből, Fogarasról, illetve Aranyosgyéresről elkerült lipizzai ménés is. A lipizzai ló fajtájának megfelelő terep a hegyes, köves vidék, miért is a Bábolnán való elhelyezés csak ideiglenes és amint megfelelő alkalom lesz, a fajtájának jobban megfelelő vidéken fog elhelyeztetni.

H-S-C-S gépek minőségben, kivitelesen, tartósságban vezetnek!

Egyhengeres nyersolaj-traktorok, Selektorok, cséplőgépek

és az összes mezőgazdasági gépek.

Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth Rt.
Budapest, VI., Vilmos császár-út 57